

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Instytucje i inicjatywy związane z obiegiem książki dla dzieci i młodzieży

Author: Małgorzata Gwadera

Citation style: Gwadera Małgorzata. (2009). Instytucje i inicjatywy związane z obiegiem książki dla dzieci i młodzieży. W: K. Heska-Kwaśniewicz (red.), "Literatura dla dzieci i młodzieży (po roku 1980). T. 2" (S. 167-176). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Instytucje i inicjatywy związane z obiegiem książki dla dzieci i młodzieży*

MAŁGORZATA GWADERA

Obieg książki dla dzieci i młodzieży jest nierozzerwalnie powiązany z jej promocją, rozumianą zarówno jako „działanie zmierzające do zwiększenia popularności czegoś lub kogoś; lansowanie, protegowanie, upowszechnianie czegoś”¹, jak i „fragment działań marketingowych”², wypływających jedynie z pobudek ekonomicznych. Na mocy tak zdefiniowanego pojęcia promocji, ośrodkami zespolonymi z rynkiem książki dla młodego odbiorcy będą biblioteki, księgarnie, centra dokumentacji książki dla dzieci, czasopisma poświęcone literaturze dziecięcej, nagrody literackie oraz mecenat państwowy i instytucje społecznego ruchu wspierania książki dziecięcej³, jak również, nieuwzględnione przez Michała Zajęca — targi książki. Ponieważ zagadnienia związane z rynkiem wydawnictw i dystrybutorów, z nagrodami literackimi, jedynym polskim czasopismem profesjonalnym o książce dla dziecka — „Guliwerem”, bibliotekami szkolnymi i dziecięcymi publicznymi, a także z działaniami Fundacji „ABC XXI” w zakresie inicjatywy „Cała Polska czyta dzieciom” zostały wyczerpująco omówione w innych artykułach prezentowanego tomu, tekst poświęcony zostanie w głównej mierze brakującym ogniwom w łańcuchu instytucji wspierających obieg publikacji dla młodego odbiorcy.

Organizacje społecznej promocji książki dziecięcej podzielić można na dwie grupy. W pierwszej znajdują się te, których głównym celem jest upowszechnianie książki i czytelnictwa dzieci, do drugiej zalicza się instytucje wskazujące na książ-

---

* Tekst ten ma charakter komplementarny wobec innych zamieszczonych w tomie, ściśle uzupełnia *Współczesny rynek książki dla dzieci i młodzieży*, a także artykuły dotyczące nagród literackich, bibliotek dziecięcych i szkolnych, czasopism dziecięcych oraz akcji „Cała Polska czyta dzieciom”.

¹ M. Zajęca: *Promocja książki dziecięcej. Podręcznik akademicki*. Warszawa 2000, s. 38.

² Ibidem.

³ Ibidem, s. 5.

kę jako jeden z elementów szerszej działalności⁴. Statuty Polskiej Sekcji IBBY (International Board on Books for Young People), czyli Międzynarodowego Kuratorium do spraw Książki dla Dzieci, i Fundacji „Książka dla Dziecka”, działającej od 1999 roku, potwierdzają ich przynależność do pierwszego sektora. Fundacja „Świat Dziecka” oraz Fundacja „ABC XXI” nie ograniczają swoich zainteresowań jedynie do publikacji literatury „osobnej”. Fundacja „Świat Dziecka”, powołana do życia w 1990 roku przez profesjonalistów z zakresu książki i literatury dziecięcej, ma na celu „popularyzację najbardziej wartościowych dokonań sztuki dla dziecka, ułatwianie dzieciom z Polonii kontaktów z polską sztuką, stymulację wrażliwości estetycznej i możliwości twórczych dzieci, pomoc dzieciom z domów dziecka, ośrodków wychowawczych, szpitali”⁵, czyli usuwanie wszelkich barier w dostępie najmłodszych do kultury i sztuki. Fundacja „ABC XXI” ma w założeniach kompleksowy Program Zdrowia Emocjonalnego, zawierający w sobie „ochronę i wspieranie zdrowia psychicznego, umysłowego oraz moralnego dzieci i młodzieży w Polsce poprzez działania oświatowe, edukacyjne, organizacyjne, promocyjne i lobbystyczne”⁶. Rozpoczęta przez Fundację kampania społeczna „Cała Polska czyta dzieciom” (2001) stała się ważnym wydarzeniem kulturalnym i społecznym.

Z działalnością fundacji wiążą się nagrody przyznawane twórcom, ilustratorom i wydawcom książek dla dzieci i młodzieży. Należą do nich między innymi Międzynarodowa Nagroda im. Janusza Korczaka i Książka Roku (PS IBBY)⁷, Dziecięcy Bestseller Roku (Fundacja „Świat Dziecka”), Nagroda im. Kornela Makuszyńskiego (Fundacja „Książka dla Dziecka” i „Guliwer”)⁸. W 2002 roku po raz pierwszy wręczono Nagrodę Prezydenta Rzeczypospolitej za twórczość dla dzieci i młodzieży Sztuka Młodym, co niewątpliwie jest przejawem mecenatu państwowego, a w 2004 książka dziecięca została uwzględniona w konkursie literackim Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek (wcześniej oceniano ją tylko pod względem edytorskim w Konkursie na Najpiękniejszą Książkę Roku)⁹.

Ważną społeczną inicjatywą koordynowaną przez Porozumienie Wydawców było stworzenie w 2002 roku *Kanonu książek dla dzieci*, obejmującego 50 tytułów literatury dziecięcej i młodzieżowej, wyłonionych w wyniku plebiscytu czytelników i doboru ekspertów. W zamyśle projektodawców miał on popularyzować wartościową literaturę dla młodego odbiorcy, a zwłaszcza ustanawiać wzorcowe standardy artystyczne i edytorskie książki dla „niedorosłych”. Równoległe z tym przedsięwzięciem powstały: kanon Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu oraz, rów-

⁴ Ibidem, s. 60.

⁵ Idem: *Raport o książce dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 2004, s. 124.

⁶ Ibidem, s. 125.

⁷ Pełną charakterystykę działań IBBY prezentuje almanach Polskiej Sekcji IBBY *Twórcy dzieciom 1990—2005*. Warszawa 2006.

⁸ Ibidem, s. 120—138.

⁹ Zob. G. Leszczyński: *Magiczna biblioteka. Zbójckie księgi młodego wieku*. Warszawa 2007, s. 146—191.

niez pełniąc funkcję kanonu, Złota Lista Fundacji „ABC XXI”, stworzona na potrzeby akcji „Cała Polska czyta dzieciom”¹⁰. Najnowszą inspiracją z tej dziedziny jest *Skandalicznie subiektywny kanon na początek wieku* — zaproponowany przez Grzegorza Leszczyńskiego¹¹.

Targi książki towarzyszą książce drukowanej od początku jej istnienia, a ich rozwój jest w naturalny sposób związany ze zmianami w powstawaniu, produkcji i dystrybucji wydawnictw¹². Książka dla dzieci i młodzieży jest obecna na wielu spośród czternastu najważniejszych spotkań targowych w Polsce¹³. Nigdzie jednak nie stanowi o specjalizacji, ani nie określa szczególnego profilu publikacji na targach prezentowanych.

Imprezą pomyślaną jako polski odpowiednik największych na świecie targów książki dla dzieci w Bolonii¹⁴, są Poznańskie Spotkania Targowe Książka dla Dzieci i Młodzieży, odbywające się od 2002 roku (w 2008 roku po raz siódmy). Do organizatorów należą Polskie Towarzystwo Wydawców Książek wraz z Centrum Kultury Zamek w Poznaniu oraz Międzynarodowe Targi Poznańskie. W 2008 roku współpracowały z nimi Instytut Książki, Fundacja „ABC XXI”, miesięcznik „Wydawca”, „Magazyn Literacki KSIAŻKI” oraz Biblioteka Raczyńskich. Równie licznie prezentuje się grono sprawujące patronat medialny (ogólnopolska telewizja, radio, prasa). Patronat honorowy objął minister kultury i dziedzictwa narodowego, a mecenasem targów obrano Miasto Poznań¹⁵. Od 2005 roku poznańskie spotkania targowe łączą się z targami edukacyjnymi, na których prezentowane są oferty szkół i uczelni. Spotkania zachowują jednak samodzielny charakter i specyficzną atmosferę¹⁶.

W roku 2008 w ramach targów prezentowało swoją ofertę niemal 50 wydawnictw, także z Ukrainy i Węgier, o 12 więcej niż w 2007¹⁷. Targom książki dziecię-

¹⁰ Wyczerpująco kwestię kanonu w literaturze dla dzieci i młodzieży przedstawiono w: ibidem, s. 157—174.

¹¹ Ibidem, s. 18—109.

¹² K. Kaleta: *Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie. Historia i teraźniejszość*. Warszawa 2005, s. 11.

¹³ P. Dobrołęcki, P. Waszczyk: *Rynek książki w Polsce 2007. 10 jubileuszowe wydanie*. Cz. 4: *Who is who*. Warszawa 2007, s. 145—157.

¹⁴ Zob. m.in. M. Zając: *Raport o książce dla dzieci i młodzieży...*, s. 141—142; T. Kasperczyk: *Targi książki dla dzieci w Bolonii*. „Świat Książki Dziecięcej”. Dodatek do „Poradnika Bibliotekarza” 2007, nr 11, s. 4—5; M. Czernik: *Polonia a Bolonia, czyli Polska w Bolonii*. „Guliwer” 2003, nr 2, s. 119—120; J. Olech: *Ilustratorzy w Bolonii*. „Guliwer” 2003, nr 2, s. 58—60; A. Onichimowska: *Targi książki dziecięcej — Bolonia 1995*. „Guliwer” 1995, nr 4, s. 56—57; G. Leszczyński: *Bolonia '94*. „Guliwer” 1994, nr 4, s. 52—53; G. Leszczyński, M. Zając: *Na targach książki w Bolonii*. „Guliwer” 1993, nr 4, s. 61—62.

¹⁵ *Książka dla dzieci i młodzieży. VII Poznańskie Spotkania Targowe*. (online). (Dostęp: 23 lutego 2008). Dostępny w Internecie: <http://targiksiążki.pl/>

¹⁶ P. Dobrołęcki, P. Waszczyk: *Rynek książki w Polsce 2007...*, s. 146.

¹⁷ *Książka dla dzieci i młodzieży. VII Poznańskie Spotkania Targowe...*; P. Dobrołęcki, P. Waszczyk: *Rynek książki w Polsce 2007...*, s. 146.

cej towarzyszy interesujący program wystaw, warsztatów, konkursów dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i liceów (2004 — *List do ulubionego pisarza*, 2005 — *Co było dalej*, 2006 — *Co to znaczy być Polakiem w początkach XXI wieku*, 2007 — *Mój przyjaciel mieszka w książce*, 2008 — *Książka, którą chciałbym przeczytać*¹⁸) oraz spotkań autorskich, przeznaczonych dla młodego odbiorcy literatury dziecięcej, jak również dyskusji i konferencji poświęconych tematyce interesującej wydawców, dystrybutorów, bibliotekarzy i nauczycieli. W ramach tej imprezy przyznawana jest nagroda Pegazik dla twórców i popularyzatorów literatury dziecięcej i młodzieżowej, w dwóch kategoriach: „Twórca książki dla dzieci” (w 2008 wręczona Wandzie Chotomskiej, w 2007 Małgorzacie Musierowicz) i „Przyjaciel książki dla dzieci” (w 2008 ofiarowana Elżbiecie Bednarek za program „Bajeczne niedziele u Raczyńskich”, w 2007 Robertowi Miszczukowi za wkład w organizację Bibliotek Białych Kruków, na które składają się książki tworzone przez dzieci)¹⁹. Ważną częścią targów są wystawy ilustratorów — *Salon ilustratorów*, bezpośrednio powiązany z ekspozycją i pokazujący głównie młodych twórców, jak również cykl *Mistrzowie ilustracji*. Towarzyszą im pokazy nagród IBBY.

W roku szczególnego uczestnictwa Polski w Targach Bolońskich (2003) wystawiono w Poznaniu najpiękniejsze polskie książki tam zaprezentowane. Na spotkaniach problemowych zastanawiano się między innymi *Co wynika z Bolońii 2003*. Bogaty w wydarzenia rok przyniósł polskiej książce dziecięcej również kanon książek dla dzieci i młodzieży. W ramach targów poznańskich, w Bibliotece Raczyńskich zorganizowano „czytelnię kanonów”, czyli umożliwiono porównanie wielu jego wersji przygotowanych przez Porozumienie Wydawców, Fundację „ABC XXI” i bibliotekarzy. Ostatniego dnia imprezy odbyła się poznańska edycja akcji „Cała Polska czyta dzieciom”. Prowadzono zbiórkę książek dla dzieci przebywających w hospicjach. Podczas targów wręczono Nagrodę im. K. Makuszyńskiego za rok 2002, przyznawaną przez miesięcznik „Guliwer” i Fundację „Książka dla Dziecka”²⁰. Zasadniczymi celami, jakie wyznaczają sobie organizatorzy Poznańskich Spotkań Targowych, są:

- prezentacja i konfrontacja działalności i produkcji wydawców polskich w zakresie książki dla dziecka i młodego czytelnika;
- promowanie książki wartościowej, o wysokich walorach merytorycznych, literackich, artystycznych; promowanie dobrego edytorstwa;
- stworzenie forum spotkań oraz wymiany myśli dla twórców książki dla dziecka (pisarzy i ilustratorów), wydawców, psychologów, nauczycieli i wychowawców, bibliotekarzy i księgarzy;

¹⁸ Zaproszenie do udziału w konkursie. W: *Książka dla dzieci i młodzieży. VII Poznańskie Spotkania Targowe...*

¹⁹ *VI Poznańskie Spotkania Targowe — Książka dla Dzieci i Młodzieży*. „Wydawca. Miesięcznik Informacyjny” 2007, nr 3, s. 22; *Książka dla dzieci i młodzieży. VII Poznańskie Spotkania Targowe...*

²⁰ *Targi książki dla dzieci i młodzieży w Poznaniu*. (online). (Dostęp: 23 lutego 2008). Dostępny w Internecie: <http://www.culture.pl/>

- promocja polskiej literatury i polskiego ilustratorstwa; pomoc w zaistnieniu na rynku książki młodych twórców (wartościowe debiuty);
- nagradzanie wybitnych twórców i propagatorów książki dla dziecka i młodego czytelnika;
- promocja czytelnictwa — współpraca z bibliotekami;
- promocja książki specjalnej — dla czytelnika specjalnej troski (z dysfunkcją wzroku, słuchu, dysleksją, dysgrafią, autyzmem itp.);
- dyskusja o podręczniku i książce dydaktycznej;
- podejmowanie działań skierowanych do dzieci i młodzieży, zachęających do czynnego uczestnictwa w kulturze, podnoszenia poziomu czytelnictwa, krzewienia kultury słowa, rozwijania zainteresowań historią i własnym regionem, rozwijania postaw obywatelskich;
- podejmowanie działań zmierzających do nadania targom rangi międzynarodowej²¹.

Imponujący program, uwzględniający wyzwania literaturoznawstwa, bibliologii i pedagogiki, a zwłaszcza czytelnictwa, edytorstwa, sztuki książki i pedagogiki bibliotecznej oraz szeroko rozumianego wychowania, upoważnia do określenia Poznańskich Spotkań Targowych Książka dla Dzieci i Młodzieży mianem jedynej imprezy tego typu w Polsce oraz jako jednej z najważniejszych instytucji decydujących o kształcie polskiego rynku wydawnictw dla tej kategorii odbiorców. Analogie między Poznańskimi Spotkaniami Targowymi a Targami Książki dla Dzieci w Bolonii dotyczą właśnie szerokiego spojrzenia na problemy książki, w tym zwłaszcza ilustracji, jednak pamiętać należy o różnicach wynikających z założeń „jednej z najbardziej prestiżowych, wyspecjalizowanych i profesjonalnych imprez książkowych”, której „sensem jest sprzedaż praw autorskich, a także podejmowanie międzynarodowej współpracy w produkcji książek i oprogramowania”²². Takie wytyczne determinują przede wszystkim rodzaj publiczności odwiedzającej targi i typy imprez im towarzyszących.

Do jednych z najbardziej istotnych instytucji, które stanowią o jakości promocji książki dziecięcej, zalicza się, oprócz targów, krajowe centra dokumentacji książki dla dzieci. Podstawowe funkcje takich ośrodków na świecie wyznaczono następująco:

- tworzenie kolekcji naukowych związanych z literaturą dziecięcą;
- gromadzenie literatury dziecięcej oraz odpowiednie do potrzeb jej udostępnianie;
- tworzenie katalogów i bibliografii oraz udostępnianie tychże w celach edukacyjnych i naukowych;
- wspieranie produkcji książki dziecięcej;

²¹ Przygotowania do kolejnych targów „*Książki dla dzieci i młodzieży*”. Polskie Towarzystwo Wydawców Książek. Wydawca portal rynku wydawniczego. (online). (Dostęp: 23 lutego 2008). Dostępny w Internecie: <http://www.wydawca.com.pl/>

²² T. Kasperczyk: *Targi książki dla dzieci w Bolonii...*, s. 4—5.

- prowadzenie działalności informacyjnej;
- promowanie oraz wspieranie zarówno idei, jak i praktyki badań naukowych na rzecz książki dziecięcej²³.

Otwarte w 1938 roku Muzeum Książki Dziecięcej jako oddział specjalny Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy jest jednym z najstarszych centrów dokumentacji książki dla dzieci na świecie. Aktualnie zbiory Muzeum liczą ponad 60 000 woluminów książek i czasopism²⁴, co oznacza wzrost w stosunku do roku 2000 o prawie 20 000 pozycji²⁵. Od początku istnienia placówka kompletowała:

- wszystkie polskie i tłumaczone książki dla dzieci wydane w Polsce;
- książki polskie dla dzieci wydane za granicą;
- książki polskie dla dzieci tłumaczone na języki obce;
- wybrane najlepsze pozycje w językach obcych;
- czasopisma dla dzieci, polskie i obce;
- książki o literaturze, czytelnictwie i bibliotekach dziecięcych²⁶.

Obecnie do zbiorów Muzeum włączana jest polska literatura beletrystyczna dla dzieci i młodzieży, książki popularnonaukowe (bez podręczników szkolnych), czasopisma dziecięce oraz pozycje z zakresu teorii literatury, biografie, bibliografie i słowniki. Ponadto gromadzi się klasykę literatury obcych i obcojęzyczne książki nagradzane w konkursach²⁷. Źródłem nabytków jest, od początków działalności placówki, tzw. prawo egzemplarza obowiązkowego, posiadane przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy²⁸. Ona też pokrywa koszty funkcjonowania Muzeum. Lata osiemdziesiąte były okresem bardzo dobrej współpracy z wydawnictwami w tym zakresie. W jej wyniku księgozbiór powiększał się o kilkaset nowych tytułów rocznie. Jednak już od początku lat dziewięćdziesiątych coraz większa liczba firm wydawniczych przestała wywiązywać się z tego obowiązku²⁹. Ośrodek prowadzi działalność naukową i wydawniczą w ramach swej specjalizacji. Od 1964 roku corocznie publikuje *Bibliografię z zakresu historii krytyki literatury dla dzieci, bibliotekarstwa i czytelnictwa dziecięcego*³⁰, a także cykl retrospektywnych opracowań bibliograficznych z dziedziny literatury dziecięcej, obejmujący swym zasięgiem chronologicznym lata 1901—1960³¹. Te wyjątkowe

²³ M. Zając: *Promocja książki dziecięcej...*, s. 67.

²⁴ *Zbiory Muzeum Książki Dziecięcej (MKD)*. (online). (Dostęp: 30 lutego 2008). Dostępny w Internecie: <http://www.koszykowa.pl/biblioteka>

²⁵ M. Zając: *Promocja książki dziecięcej...*, s. 74.

²⁶ K. Giejsztowt: *Muzeum Książki Dziecięcej*. „Barbakan Warszawski. Biuletyn Stołecznego Zarządu Wojewódzkiego” 1977, nr 2, s. 12—13.

²⁷ M. Zając: *Promocja książki dziecięcej...*, s. 74.

²⁸ M. Gutry: *Warszawskie biblioteki dla dzieci*. W: *Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie*. Warszawa 1961, s. 708.

²⁹ L. Błaszczyk: *Tradycja i współczesność Muzeum Książki Dziecięcej Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy — Biblioteki Głównej*. „Poradnik Bibliotekarza” 1994, nr 11/12, s. 16.

³⁰ *Ibidem*, s. 18.

³¹ *Bibliografia literatury dla dzieci 1945—1960. Literatura polska*. Red. A. Łasiewicka. Warszawa 1963; *Bibliografia literatury dla dzieci 1945—1960. Przekłady*. Oprac. A. Łasiewicka,

prace dokumentacyjne powstały dzięki potencjałowi bibliograficznemu, systematycznie uzupełnianemu i bogatemu warsztatowi informacyjnemu w postaci kartotek, katalogów kartkowych (do 2000 roku) oraz komputerowych baz danych³². Informacje „on-line” o księgozbiorze można uzyskać na podstawie zeskanowanego katalogu kartkowego (druki starsze, do 1993 roku włącznie) oraz elektronicznego katalogu biblioteki (druki nowsze), a także dzięki kartotece zagadnieniowej i chronologicznej³³.

Muzeum Książki Dziecięcej ma charakter czytelnicy naukowej, przeznaczonej zwłaszcza do zaspokajania potrzeb informacyjnych osób zawodowo związanych z literaturą dla młodego odbiorcy. Do zadań Muzeum należy też prowadzenie działalności dydaktycznej, między innymi prelekcji dla studentów z wydziałów pedagogicznych, filologicznych, bibliotekoznawstwa i sztuk pięknych³⁴. Placówka jest ponadto organizatorem lub współorganizatorem sesji i seminariów dla profesjonalistów związanych z książką dziecięcą. Przykładowe spotkania tego typu były zatytułowane: *Tradycje narodowo-kulturowe w literaturze dla dzieci i młodzieży* (sesja międzynarodowa), *Nowe formy książki dla dzieci i młodzieży*, *Spójrz na dzieci* (sesja o literaturze dla dzieci w Szwecji i w Polsce)³⁵. W strukturze organizacyjnej Muzeum, w dawnym mieszkaniu pisarki, funkcjonuje Izba Pamięci Marii Kownackiej³⁶.

Podobny w charakterze, lecz dużo mniejszy i o lokalnym zasięgu oddziaływania ośrodek, dokumentujący dorobek w zakresie polskiej książki dla młodego odbiorcy, istnieje (od 1964 roku³⁷) jako część Działu Zbiorów Specjalnych Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi. Muzeum Książki Dziecięcej funkcjonuje tutaj „bardziej jako rodzaj wyodrębnionego księgozbioru [...] niż jako specjalistyczna placówka wystawienniczo-usługowa, podejmująca działania animatorskie, naukowo-badawcze, informacyjne i szkoleniowe w zakresie literatury dziecięcej. Na rozwinięcie tego typu działalności nie pozwalają warunki lokalowe”³⁸. Księgozbiór liczy 13 tysięcy woluminów. Od 1985 roku wprowadzono cezurę chronologiczną książek wpływających do Muzeum — przyjęto zasadę gromadzenia wyłącznie literatury wydanej przed 1950 rokiem, i tylko takiej, która wyraźnie kierowana jest do czytelnika poniżej 15. roku życia³⁹. Książki nowsze, opublikowane po 1985 roku

---

F. Neubert. Warszawa 1971; *Bibliografia literatury dla dzieci 1918–1939. Literatura polska i przekłady*. Oprac. B. Krassowska i A. Grefkowicz. Warszawa 1995; *Bibliografia literatury dla dzieci 1901–1917. Literatura polska i przekłady*. Oprac. A. Grefkowicz. Warszawa 2005.

³² L. Błaszczuk: *Tradycja i współczesność Muzeum Książki Dziecięcej...*, s. 18.

³³ *Zbiory Muzeum Książki Dziecięcej (MKD)...*

³⁴ L. Błaszczuk: *Tradycja i współczesność Muzeum Książki Dziecięcej...*, s. 17.

³⁵ E. Gruda: *Wystawa na koniec wieku*. „Guliwer” 2000, nr 2, s. 83; L. Błaszczuk: *Tradycja i współczesność Muzeum Książki Dziecięcej...*, s. 17.

³⁶ M. Gutry: *Izba Pamięci Marii Kownackiej*. „Poradnik Bibliotekarza” 1982, nr 4, s. 78.

³⁷ 40 lat Muzeum Książki Dziecięcej. (online). (Dostęp: 30 lutego 2008). Dostępny w Internecie: <http://www.mak.wimbp.lodz.pl>

³⁸ D. Kapela: *Muzeum Książki Dziecięcej w Łodzi*. „Guliwer” 1999, nr 5, s. 34.

³⁹ Ibidem.

(około 3 000 pozycji) nie wchodzi w skład zbiorów muzealnych, lecz są przechowywane w magazynach księgozbioru zasadniczego biblioteki publicznej⁴⁰. Księgozbiór muzealny stanowi przede wszystkim literatura piękna polska we wszystkich jej wydaniach (reprezentacja klasyków XIX- i XX-wiecznych), jak również przekłady z literatur obcych. Dość duży procent to publikacje polskojęzyczne popularnonaukowe dla dzieci i młodzieży (dzieła popularyzujące wiedzę historyczną i przyrodniczo-geograficzną, religijno-moralne, podręczniki szkolne i encyklopedie). Dla badań porównawczych gromadzi się literaturę obcą, w oryginale i w tłumaczeniach na inne języki. Najcenniejszym nabytkiem Muzeum Książki Dziecięcej w Łodzi jest kolekcja wybitnego znawcy literatury „osobnej” — Janusza Dunina, licząca prawie 700 pozycji. Stanowią ją publikacje wydane od początków XIX wieku do 1939 roku⁴¹.

Poddając ocenie zaprezentowane ośrodki w Warszawie i Łodzi podkreślić należy przede wszystkim ich muzealny i naukowy charakter, a tym samym prymat zadań związanych z gromadzeniem i przechowywaniem zbiorów nad ich społeczną użytecznością (zwłaszcza placówka w Łodzi). Znamienna jest proveniencja polskich muzeów książki dziecięcej — oba wyłoniły się ze struktur bibliotek miejskich jako odpowiedź na ich potrzeby własne w zakresie reorganizacji księgozbiorów oraz zainteresowań naukowych bibliotekarzy. Muzeum Książki Dziecięcej w Warszawie, jako swojego rodzaju narodowa centrala dokumentacji książki dla dzieci, spełnia niemal wszystkie wymogi stawiane instytucjom tego typu na świecie, jednak — według Michała Zająca — nie prowadzi aktywnej działalności na polu promocji książki dziecięcej, a także nie współpracuje z innymi organizacjami działającymi na niwie literatury dla najmłodszych⁴² lub czyni to w mniejszym stopniu niż placówki za granicą, np. Children's Literature Center of the Library of Congress (USA), Centre National du Livre pour Enfants (Francja), The Center for Children's and Adolescent Books (Grecja), czy Svenska Barnboksinstitutet (Szwecja)⁴³. W tej sytuacji niezwykle ważne wydają się ostatnie przedsięwzięcia Instytutu Książki w Krakowie, który uruchomił Centrum Informacji o Książce Dziecięcej i Młodzieżowej, zajmujące się organizacją i wspieraniem programów rozpowszechniających czytanie wśród najmłodszych, we współpracy z bibliotekami dziecięcymi, instruktorami czytelnictwa dziecięcego i młodzieżowego w Polsce. Głównym zadaniem Centrum będzie stworzenie kompleksowego banku informacji o książce dziecięcej i młodzieżowej oraz prowadzenie działalności informacyjnej w kraju i za granicą⁴⁴.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem, s. 35.

⁴² M. Zajac: *Promocja książki dziecięcej...*, s. 74.

⁴³ Szczegółową charakterystykę centrów dokumentacji książki dziecięcej na świecie zaprezentowano w: *ibidem*, s. 71—74.

⁴⁴ *Centrum Informacji o Książce Dziecięcej*. (online). (Dostęp: 30 czerwca 2008). Dostępny w Internecie: <http://www.instytutksiazki.pl/pl,kd,index.php>; *Centrum Informacji o Książce Dziecięcej*

Przedstawiony zarys problemu instytucji związanych z obiegiem książki dla dzieci i młodzieży, choć jest jedynie szkicem, daje możliwość sformułowania wniosków dotyczących ich działalności i wpływu, jaki wywierają na rozwój polskiej książki dla młodego odbiorcy. Promocja tego segmentu rynku w Polsce, wpisana w działalność zaprezentowanych ośrodków, ma zdecydowanie charakter niekomercyjny — nawet Poznańskie Spotkania Targowe bardziej realizują model lansowania i protegowania, a nade wszystko upowszechniania niż „planowania i realizowania koncepcji produktu, ceny, kanałów dystrybucji i promocji w celu doprowadzenia do wymiany zapewniającej satysfakcję nabywcom i zyski przedsiębiorcom”⁴⁵. Ponadto istnieją wzajemne relacje, powiązania i interakcje między omawianymi instytucjami, przejawiające się w każdej niemal inicjatywie. Widoczna jest pewna konsolidacja środowisk aktywizujących rynek książki, która przekłada się na brak barier we wzajemnym współdziałaniu prowadzącym do realizacji jasno określonego celu i — co bardzo ważne — jego osiągnięcia. Szczególne miejsce wśród instytucji wspierających książkę dziecięcą zajmuje Polska Sekcja IBBY, współpracująca z innymi międzynarodowymi organizacjami o podobnych założeniach, np. Internationale Jugendbibliothek (Niemcy), Internationales Institut für Jugendliteratur und Leseforschung (Austria), International Institute for Children's Literature (Japonia)⁴⁶. Poznańskie Spotkania Targowe Książka dla Dzieci i Młodzieży, jak i Centrum Informacji o Książce Dziecięcej w Instytucie Książki również mają na celu przekroczenie granic kraju w realizacji przyjętych założeń i zadań. Fundacje „Książka dla Dziecka”, „Świat Dziecka” i „ABC XXI” — przeciwnie — nadają swoim akcjom wyłącznie charakter ogólnopolski. Nie może być to jednak wyznacznik pejoratywnej oceny ich funkcjonowania. Działalność wydawnicza, przyznawanie nagród literackich, inicjowanie spotkań autorskich w szkołach i bibliotekach, współudział w organizowaniu sesji literackich i naukowych oraz konkursów przynoszą zaskakująco dobre owoce na niwie popularyzacji książki i czytelnictwa dziecięcego, nosząc znamiona swoistej „pracy u podstaw”.

Michał Zając, wskazując wydarzenia, które doprowadziły do przełomu i bardzo pozytywnych zmian na rynku książki dziecięcej w pierwszych latach XXI wieku, wymienia między innymi działania Fundacji „ABC XXI” i kampanię promocyjną „Cała Polska czyta dzieciom” (od 2001), akcję Porozumienia Wydawców na rzecz zbudowania kanonu książki dla dzieci i opublikowanie odpowiedniej listy (2003) oraz honorowe uczestnictwo Polski w targach w Bolonii wraz z działaniami przygotowawczymi (2003)⁴⁷. Jednym z najistotniejszych czynników, które umożliwiły wspomniane przemiany, było niewątpliwie spojrzenie na książkę dla dziecka w ka-

w *Instytucie Książki*. (online). (Dostęp: 30 czerwca 2008). Dostępny w Internecie: <http://www.wydawca.com.pl/index.php>

⁴⁵ Ibidem, s. 38.

⁴⁶ Wyczerpująco pracę organizacji międzynarodowych w omawianym zakresie przedstawia M. Zając: *Promocja książki dziecięcej...*, s. 45—52.

⁴⁷ Idem: *Książka dla dzieci — jest lepiej!* „Notes Wydawniczy” 2006, nr 6/7, s. 35.

tegorii jej jakości. Wymiar aksjologiczny podejmowanych inicjatyw jest głównym i zarazem wspólnym elementem w statutach fundacji i stowarzyszeń wspierających rynek książki dla młodego odbiorcy. Ocena publikacji według określonych kryteriów, promocja wydawnictw najlepszych, spełniających przyjęte standardy literackie, artystyczne, estetyczne i etyczne, czy wręcz „ochrona książki wartościowej”⁴⁸ stanowią meritum działalności wszystkich instytucji związanych z obiegiem książki dla dzieci i młodzieży.

---

⁴⁸ Idem: *Raport o książce dla dzieci i młodzieży...*, s. 121.